Práce s osobním počítačem a správa souborů a složek

Kurzy základní informační gramotnosti Modul 2

> © 2001 – 2003 Jan Míka (mika@peoplesource.cz)

Kapitola 0 – Dříve než začneme

S osobním počítačem, pomocí nějž vykonáváme stále více činností musíme komunikovat. Zadávat mu příkazy, abychom po jejich splnění mohli zadat další a další. Uvědomme si, že počítač je pouze nástroj, který má jediné opodstatnění. A toulehčit nám práci.

Klávesnice

Klávesnice primárně slouží k psaní textu. Základní část klávesnice je téměř totožná s klávesnicí elektronického psacího stroje. Rozdíly nastávají v horní řadě kláves (takzvané funkční klávesy F1 – F12), na numerické klávesnici a klávesnici speciálních funkcí. Většina klávesnic má 101 tlačítek.

Klávesnice speciálních funkcí

Popis jednotlivých Funkční klávesy:

kláves

•F1 – nápověda

- •F2 přejmenování (ikona, soubor, složka)
- •F3 vyhledáváni
- •F5 znovunačtení (plochy, okna, internetové stránky)
- •F6 přepínání mezi položkami plochy
- •F10 aktivace menu

Speciální klávesnice:

- •Insert klávesa, která zapíná režim vkládání (práce s textem)
- •Home- text- "skok" na počátek řádku
- •Page up- o stránku výše (internet, text)
- •Delete- mazání
- •End- text- "skok" na konec řádku
- •Page down- o stánku níže

.

Klávesové zkratky -obecné-

Kombinace kláves nebo klávesa	Akce
CTRL+C	Kopírování
CTRL+X	Vyjmutí
CTRL+V	Vložení
CTRL+Z	Zpět
DELETE	Odstranění
SHIFT+DELETE	Trvalé odstranění vybrané položky bez jejího umístění do koše
Podržení stisknuté klávesy CTRL při přetažení položky	Zkopírování vybrané položky
Podržení stisknutých kláves CTRL+SHIFT při přetažení položky	Vytvoření zástupce vybrané položky
F2	Přejmenování vybrané položky
CTRL+ŠIPKA VPRAVO	Přesun kurzoru na začátek dalšího slova
CTRL+ŠIPKA VLEVO	Přesun kurzoru na začátek předchozího slova
CTRL+ŠIPKA DOLŮ	Přesun kurzoru na začátek dalšího odstavce
CTRL+ŠIPKA NAHORU	Přesun kurzoru na začátek předchozího odstavce
CTRL+SHIFT a některá z kláves se šipkami	Zvýraznění bloku textu
SHIFT a některá z kláves se šipkami	Výběr více než jedné položky v okně nebo na ploše nebo výběr textu v dokumentu
CTRL+A	Výběr všech položek
F3	Vyhledání souboru nebo složky
ALT+ENTER	Zobrazení vlastností vybrané položky
ALT+F4	Zavření aktivní položky nebo ukončení aktivního programu
ALT+ENTER	Zobrazení vlastností vybraného objektu
ALT+MEZERNÍK	Zobrazení místní nabídky aktivního okna
CTRL+F4	Zavření aktivního dokumentu v programech, které umožňují otevření více dokumentů současně

ALT+ENTER	Zobrazení vlastností vybrané položky
ALT+F4	Zavření aktivní položky nebo ukončení aktivního programu
ALT+ENTER	Zobrazení vlastností vybraného objektu
ALT+MEZERNÍK	Zobrazení místní nabídky aktivního okna
CTRL+F4	Zavření aktivního dokumentu v programech, které umožňují otevření více dokumentů současně
ALT+TAB	Přepnutí mezi otevřenými položkami
ALT+ESC	Přepínání mezi položkami v pořadí, v jakém byly otevřeny
F6	Přepínání mezi prvky na obrazovce v okně nebo na ploše
F4	Zobrazení pole Adresa v okně Tento počítač nebo v Průzkumníkovi Windows
SHIFT+F10	Zobrazení místní nabídky u vybrané položky
ALT+MEZERNÍK	Zobrazení systémové nabídky aktivního okna
CTRL+ESC	Zobrazení nabídky Start
ALT+podtržené písmeno v názvu nabídky	Zobrazení příslušné nabídky
Podtržené písmeno v názvu příkazu v otevřené nabídce	Provedení příslušného příkazu
F10	Aktivace panelu nabídek v aktivním programu
ŠIPKA VPRAVO	Otevření další nabídky směrem doprava nebo otevření podnabídky
ŠIPKA VLEVO	Otevření další nabídky směrem doleva nebo zavření podnabídky
F5	Aktualizace aktivního okna
BACKSPACE	Zobrazení složky o úroveň výš v okně Tento počítač nebo Průzkumník Windows
ESC	Zrušení aktuální úlohy
Podržení klávesy SHIFT při vložení disku CD do jednotky CD-ROM	Zabránění automatickému přehrávání disku CD

Kombinace kláves nebo	Akce	Klávesové zkratky	Kombinace kláves nebo klávesa	Akce
CTRL+TAB	Přechod na další kartu	Dialogová okna	END	Zobrazení položek v dolní části
CTRL+SHIFT+TAB	Přechod na předchozí kartu		НОМЕ	aktivniho okna Zobrazení položek
TABULÁTOR	Přechod k další možnosti			v horní části aktivního okna
SHIFT+TAB	Přechod k předchozí možnosti		NUM LOCK+klávesa s hvězdičkou pa pumerické	Zobrazení všech podsložek vybrané složky
ALT+podtržené	Provedení příslušného příkazu pebo výběr		klávesnici (*)	SIOZKY
pismeno	odpovídající možnosti		NUM LOCK+klávesa se znaménkem plus na numerické klávesnici (+)	Zobrazení obsahu vybrané složky
ENTER	Provedení příkazu spojeného s aktivní	Klávesové zkratky		
	tlačítkem		NUM LOCK+klávesa	Sbalení vybrané
MEZERNÍK	Zaškrtnutí nebo zrušení zaškrtnutí	bo tnutí že	SIOZKY	
	policka, jestlize aktuální možnost je zaškrtávací políčko		ŠIPKA VLEVO	Sbalení aktuálně vybrané rozbalené
Klávesy se šipkami	Výběr přepínače, pokud aktivní možnost			výběr nadřazené složky
F1	Zobrazení nápovědy		ŠIPKA VPRAVO	Zobrazení aktuálně vybrané sbalené
F4	Zobrazení položek aktivního seznamu			položky nebo výběr první
BACKSPACE	Otevření složky o úroveň výš, jestliže je vybrána složka v dialogovém okně Uložit jako nebo Otevřít			pousiozky

Myš slouží k manipulaci uvnitř systému windows. Pomocí myší přesouváme tzv. kurzor (šipku), kterou vybíráme objekty, se kterými chceme pracovat. Myší existuje několik desítek typů. My si ji popíšeme na příkladu dvoutlačítkové myši s rolovátkem
 Dvoutlačítková myš má levé a pravé tlačítko. Pomocí levého tlačítka potvrzujeme operace (podobně jako klávesou ENTER), pravým tlačítkem vyvoláváme speciální nabídky.
 Stisknutí tlačítka se nazývá "kliknutím" (click)

Pro srovnání- zde vidíte několik dalších typů myší, se kterými se můžete setkat. Většinou ale zůstává zachováno původní schéma, tedy pravé a levé tlačítko.

Kapitola 1 – Začínáme pracovat s počítačem

Začínáme pracovat s PC

Osobní počítače pronikají stále ve větší míře téměř do všech oblastí lidské činnosti. Práce na počítači již není pouze doménou odborníků v oblasti informačních technologií, počítače "dobyly" státní správu, školství (vzpomeňme na projekt "Internet do škol"), zdravotnictví, oblast průmyslu a výroby. Počítače jsou našimi pomocníky i v rámci domácnosti (pomáhají nám organizovat si čas, vyřizovat si elektronickou poštu, s jejich pomocí můžeme hledat informace na síti Internet a podobně.

RestartPři práci s počítačem (se systémem Windows) se může stát (a často sepočítačetaké stává), že musíme přerušit činnost a počítač takzvaně restartovat

První možností je restartovat počítač tzv. měkce (této metody využijeme tehdy, je-li náš systém tzv. "unaven", tedy dojde-li k výraznému zpomalení počítače. K této eventualitě dochází při práci ve Windows 98, 95 po cca pěti hodinách aktivní práce. Měkkého restartu docílíme v systému Windows následovně: Spustíme

- 1. Nabídku start /vypnout/restartovat (klinkneme na 🖼 Start)
- 2. Ctrl+esc, u, r (stiskneme po sobě)

Měkký restart (zmíněný na předchozí stránce) vyvoláme klávesou "R", případně kliknutím do políčka "restartovat". Volbu potvrzujeme klávesou ENTER. (viz šipka 1)

Počítač vypínáme v tomto menu příkazem "Vypnout", případně klávesou "V". Potvrzujeme Enterem. (šipka 2)

Další možností, jak vypnout počítaš, je použít kombinaci kláves "Ctrl + Alt + Delete". Po stisknutí této klávesové kombinace se objeví tabulka ->

V rámci této tabulky klikneme Na menu "Vypnout", případně stiskneme klávesu "V". Potvrzujeme klávesou Enter.

Upozornění

Pokud to není bezpodmínečně nutné, nikdy nerestartujeme počítač jinak, než jsme si ukázali !!!

V případě, že PC nereaguje, restartujeme tzv. natvrdo za pomoci tlačítka "Reset" (viz. předchozí stránka). Pokud PC nereaguje ani tak, vypínáme tlačítkem "Power". Pokud ani to nepomůže, vypojíme napájecí kabel ze sítě.

Systémové Systém Vám umožní zjistit, jakou využíváte verzi software, jaké jsou *informace* Základní hardwarové specifikace Vašeho PC. Tyto systémové informace najdete v aplikaci "systém", která je umístěna v tzv "Ovládacích panelech PC". Ovládací panely počítače jsou však určeny pro zkušené uživatele.

Proto zde, prosím, neměňte jakákoliv nastavení !!!

Systémové Do menu systémových informací se dostaneme následovně:

informace **1.** Spustíme ovládací panely

2. Klikneme na ikonu "systém"

Kapitola 2 – Pracovní plocha počítače

Pracovní plocha počítače bývá často ztotožňována se systémem Windows. Pracovní plocha je zajisté ta část systému, která je nám bezprostředně na očích a se kterou se budeme setkávat nejčastěji.

V následujícím textu se seznámíme s pracovní plochou jako celkem,

seznámíme se s jejími prvky a jejími možnými úpravami a nastaveními.

Ikony Obrázkům, které vidíme na pracovní ploše, říkáme ikony (angl. Icons). Tyto ikony odkazují na programy, které spouštíme poklepáním na jejich plochu. Ikony jsou nejčastěji tzv. zástupci programů (souborů).

Zástupce – není programem, souborem, na který odkazuje, ale je pouze jeho obrazem.

Př- na disku máme program něco.exe. Tento program vykonává určitou činnost. Zástupce není programem, ale říká operačnímu systému, že program něco.exe se nechází na pevném disku, jmenuje se něco.exe, má určitý popis činnosti a slouží k určité činnosti. Zástupci mají koncovku *.lnk

PanelJe součástí pracovní plochy, slouží pro umístění programů, kterérychléhovyužíváme často, nebo pro programy (zástupce), které musí být přístupnyspuštěníza všech okolností. Plocha může být někdy zcela zaplněna aplikacemi a
zástupci mohou být nepřístupní (viz obrázek).

Tato ikonka indikuje, s jakou klávesnicí (rozložením znaků) právě pracujeme. Jako standard se systém Windows vybaven českou a anglickou klávesnicí. Samozřejmostí je možnost práce s německou, ruskou a dalšími klávesnicemi.

Mezi jednotlivými klávesnicemi se přepínáme klávesovými zkratkami SHIFT + LevýAlt, případně pomocí myši. Najedeme na ikonu, stiskneme levé tlačítko myši a vybereme klávesnici

Tato položka menu odkazuje na aplikaci, ketrou máme v systému windows zpuštěnou. Aplikace může být aktivní /1/ (pracujeme s ní v konkrétní okamžik), nebo neaktivní /2/

Nabídka start

Odkaz, "odskok" aplikace

klávesnice

Systémový

panel

Systémový panel obsahuje 2 typy položek. První položkou jsou systémové hodiny (ve verzi windows 2000 a vyšší i systémové datum)

Druhou položkou jsou pak ikony aplikací, které se nespouštějí ve standardním režimu v dolním panelu. Mezi tyto aplikace patří např. antivirový software, software umožňující komunikaci po síti internet za využití telefonu apod.

Nabídka Start slouží –zjednodušeně řečeno- k ovládání systému Windows. Dělí se 3 segmenty.

• Prvním segmentem je "Panel rychlého spuštění #2". Do tohoto panelu umisťuje systém ikony (zástupce) programů, které požíváme často a potřebujeme k nim mít rychlý přístup

•Druhým segmentem je "segment nabídek", který obsahuje menu Programy, Oblíbené, Nastavení, Dokumenty, Najít, Nápověda a Spustit.

•Třetím segmentem je menu vypínací. V rámci tohoto menu se můžeme odhlásit ze systému, či počítač vypnout (viz výše).

Kapitola 3 – Okna a ikony

Okno Ohraničuje prostor, který systém vymezuje aplikaci s kterou pracujeme.
 Okno má několik základních vlastností: můžeme ho otevřít, zavřít, maximalizovat, minimalizovat, roztahovat, přesunovat. Vše si vysvětlíme na obrázku

Ikony Ikony reprezentují v systému Windows programy a soubory se kterými pracujeme. S ikonami se setkáváme na

• **Ploše** (tam se jedná o tzv. zástupce, tedy odkazy na skutečné aplikace, které v sobě obsahují informaci o této aplikaci (viz. Výše)

• V průzkumníkovi (jedná se o soubory- files a složky- folders) Ikony souborů mají různé tvary podle typu aplikace, se kterou pracují

Práce s Obrázek popisuje akce s ikonami a myší. Pokud použijeme L tlačítko, *ikonami* přesuneme ikonu na námi zvolené místo.

Kapitola 4 – Složky a soubory

Základními pojmy, se kterými se budeme při práci s obsahem pevného disku osobního počítače setkávat jsou

Složky (adresáře), folders – prvky diskové struktury. Můžeme si je představit jako jakési *"krabice", "oddělení", či "obálky"*, které mohou být naplněny dalšími prvky (dalšími složkami, nebo **soubory**)

Soubory (files) – prvky diskové struktury. V souborech jsou uloženy výsledky práce na počítači (textové dokumenty, obrázky, tabulky, stránky html...). Tyto soubory mohou být **organizovány ve složkách**

na pevném disku počítače)

Pokud celý problém trochu zjednodušíme, můžeme si říci, že struktura zařízení připojených k našemu počítači je následující.

Tuto skutečnost si nyní ověříme v "průzkumníkovi". Vysvětlíme a zobrazíme si, jakým způsobem se o "cestě" k souboru dozvědět a jak s takto nabytou informací pracovat.

Složky a soubory, které jsou součástí struktury pevného disku se zobrazují v aplikaci " Průzkumník". Na následujícím obrázku si "Průzkumníka" více přiblížíme.

😂 PRIMARY_H	IDD (C:)
File Edit Vie	ew Favorites Tools Help
Nový	🕨 🛅 Složka
Create Shortout 🛛 Zástupce	
Delete	
Rename	Prvním menu na které se zaměří
Properties	tomto monu nostovujomo otribute

Prvním menu, na které se zaměříme je menu **"soubor" (file).** V tomto menu nastavujeme atributy souborů a složek. **Nový-** pomocí tohoto menu vytváříme nové složky (folders),

zástupce souborů, či nové soubory (ve standardní nabídce máme texy, tabulky, prezentace...)

Rename/přejmenovat (ekvivalentem je klávesa F2, nebo P tlačítko myši/přejmenovat)

Properties/podrobnosti (zobrazení podrobností o jednotlivých souborech)

PRIMARY_HDD (C:) ►

Close

Druhým menu průzkumníka, kterým se budeme zabývat, je menu EDITACE (EDIT). Pomocí tohoto menu můžeme kopírovat (copy) soubory a složky (kopírování slouží k vložení objektu do schránky). Objekt, který máme uložen ve schránce, můžeme vložit. Další nabídky se týkají označování souborů a složek.

S objekty na disku můžeme nakládat podobně jako s ikonami na ploše. Můžeme je tedy

```
•Kopírovat (ctrl +c), (ctrl + v)
```

```
•Mazat (delete)
```

```
•Přejmenovávat (F2)
```

•Přesouvat (L tlačítko myči, P tlačítko myši)

Název souboru:

Každý soubor, který máte na svém PC má své jméno. Toto jméno sestává ze tří složek: jména, tečky a přípony.

Jméno: název souboru- slouží uživateli. Popisuje obsah souboru. Pokud máme např. na PC fotografii svého psa, bude se této soubor jmenovat **ALÍK** (nebo Azor)

Tečka: oddělovač jména a přípony (slouží systému, aby poznal, co je jméno a co přípona)

Přípona: vymezuje TYP SOUBORU. Tato přípona je důležitá pro identifikaci souboru systémem. Pokud se vrátíme k případu, že máme fotografii Alíka, bude mít tato příponu obrázku (např. BMP). Celý název by tedy zněl: **ALÍK.BMP**

Třetím menu je menu **zobrazit** /**view**. Toto menu nám umožní nastavit si vzhled průzkumníka.

Nastavení (viditelné/neviditelné) Nabídek v horním panelu průzkumníka •**Tlačítek** (standard buttons),

- •panelu adresa (address bar),
- •Odkazů (links)

Search Favorites Media	Ctrl+E Ctrl+I
History Yahoo! Messenger V Folders	Ctrl+H
Tip of the Day Diskuse	

Nastavení levého panelu "průzkumníka". Standardně je levý panel skryt, ale je možno jej využívat pro efektivnější práci se složkami a soubory. Search – vyhledávání Favorites- oblíbené (na internetu) Media- nastavení zvuků... History- historie příkazů Folders- složky (toto menu mějte VŽDY AKTIVNÍ!)

Při kliknutí P tlačítkem myši na plochu průzkumníka se objeví toto menu. Odkazy v něm jsou totožné s odkazy popsanými výše (vytvoření folderu/složky, souboru, zobrazení obsahu dosku/složky v pěti základních

formách)

Akce seJak jsme si již ujasnili při práci s ikonami, s každým objektem na
pevném disku počítače můžeme vykonat několik základních akcí.
Jedná se o kopírování, mazání, přesun a přejmenování objektuJak jsme si již ujasnili při práci s ikonami, s každým objektem na

Jak jsme si již ujasnili při práci s ikonami, s každým objektem na pevném disku počítače můžeme vykonat několik základních akcí. Jedná se o kopírování, mazání, přesun a přejmenování objektu

KopírováníPokud chceme nějaký objekt DUPLIKOVAT (zálohovat, přenést
do jiného adresáře, na disketu, jiný disk apod.), využíváme funkce
KOPÍROVÁNÍ

Řešený příklad Vytvořte kopii souboru dopis.doc

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc a stiskneme P tlačítko (alternativně klávesy CTRL+C). V menu vybereme "kopírovat"

2/ klikneme myší do prostoru pracovní plochy složky a stiskneme P tlačítko myši (vybereme "vložit"), alternativa PřesunutíPokud chceme nějaký objekt PŘESUNOUT (přenést do jiného
adresáře, na disketu, jiný disk apod.), využíváme funkce přesunout
(move)

Řešený příklad Přesuňte soubor dopis.doc z adresáře C:/Dokumenty do podadresáře C:/dokumenty/test

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc a stiskneme L tlačítko
2/táhneme do cílového adresáře (složky)
3/pustíme tlačítko (* můžeme využít jak panel levý, tak i panel pravý)

Alternativně:

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc a stiskneme P tlačítko
2/táhneme do cílového adresáře (složky)
3/pustíme P tlačítko
(z menu vybereme "přesunout sem"
/kdybychom vybrali "zkopírovat sem", došlo by ke kopírování souboru, nikoliv k PřejmenováníPokud chceme nějaký objekt PŘEJMENOVAT, využívámesouborufunkce systému, kterou voláme klávesou F2, připadne(rename)přejmenovávacím menu (P tlačítko myši)

Řešený příklad Přejmenujte soubor dopis.doc z adresáře C:/Dokumenty do na soubor korespondence.doc (ve windows 98 se přípona nemění, tady přejmenováváme na "korespondence")

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc a stiskneme P tlačítko
2/z menu vybereme nabídku přejmenovat

3/do rámečku, který se objeví u názvu souboru vepíšeme nové jméno souboru

<u>Alternativně:</u>

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc

2/stiskneme klávesu F2

3/do rámečku, který se objeví u názvu souboru vepíšeme nové jméno souboru (potvrdíme **enterem**)

SmazáníPokud chceme nějaký objekt SMAZAT, využíváme funkcesouborusystému, kterou voláme klávesou DELETE, připadně menu (P(delete)tlačítko myši) smazat

ný Smažte soubor dopis.doc z adresáře C:/Dokumenty

Řešený příklad

1/ najedeme myší na soubor dopis.doc tlačítko DELETE

2/ v menu potvrdíme přesunutí do koše (enter, nebo najedeme na tlačítko ANO a klikneme L tlačítkem)

<u>Alternativně:</u>

- 1/ najedeme myší na soubor dopis.doc
- 2/ klikneme na P tlačítko myši
- 3/ v menu vybereme "odstranit"
- 4/ potvrdíme jako v minulém případě

Vytvoření složky s souboru Při práci s daty se dostáváme do styku se složkami a soubory. Složky máme na pevném disku již definovány (např. ve Windows 98 se veškeré soubory vytvořené v MS Office standardně ukládají do adresáře c:/dokumenty) Mimo tyto již definované složky můžeme vytvářet složky vlastní.

Složku vytvoříme pomocí menu (P tlačítko). V menu volíme NOVÝ \rightarrow Složka

		- 1	.⊿ Z <u>á</u> stupce
			ACDSee Album File
😂 Dokumenty			🖓 AutoPlay Menu Document
File Edit View Favorites Tools H	elp 🥂 🥂		📁 Aktovka
Back + 🔿 - 🏤 🔵 Search	Eoldero		😡 ACDSee BMP Image
		- 1	🕙 Dokument aplikace Microsoft Word
Address 🗁 C:\Dokumenty	💌 🄁 Go	- 1	🚯 Flash Movie
Folders ×			Generations Document
E C Documents and Sel			🝯 WinImp File
E Dokumentu te	est dopis		Prezentace aplikace Microsoft PowerPoint
test			💩 ACDSee PSD Image
🛨 🧰 DosUtils 🔤	Zobrazit	•	📕 WinRAR archive
🗉 🛅 hry	Seřadit ikony	•	Setup Factory Project
🗉 🧰 multimedia	Aktualizovat		📃 Textový dokument
	Vlastní nastavení této složku		🖳 Microsoft Data Link
E C output	The standard and the state sta		🔄 UGA Document
🕀 🛄 postupka	Vložit		🔺 Winamp media file
	Viozit zastupce	4.7	🍲 602Text dokument
		n+2	🕙 List aplikace Microsoft Excel
	Nový	•	WinRAR ZIP archive
	Vlastnosti		

Analogicky můžeme vytvořit i soubory. V menu vybereme zástupce příslušného typu souboru a klikneme na něj L tlačítkem.

